

DİNÎ DANIŞMANLIK
VE
DİN HİZMETLERİ

© Eserin her türlü basım hakkı anlaşmalı olarak
Ensar Neşriyat'a aittir.

ISBN : 978-605-4036-83-7

Kitabın Adı

Dinî Danışmanlık ve Din Hizmetleri

Editörler

Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ

Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ

Yayına Hazırlayan

Hulusi YİĞİT

Sayfa Tasarımı

Halil YILMAZ

Kapak Tasarım

Nuray YÜKSEL

Baskı-Cilt

ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi

Ata Han No:34 / 5 Bağcılar - İSTANBUL

Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35

Sertifika No: 12683

3. Basım

Eylül 2017

İletişim

Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.

Oruçreis Mahallesi Giyimkent 12. Sokak No: 40/42 Esenler/ İstanbul

Tel: (0212) 491 19 03 - 04 Faks: (0212) 438 42 04

www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: siparis@ensarnesriyat.com.tr

DİNÎ DANIŞMANLIK
VE
DİN HİZMETLERİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Nurullah Altaş

Prof. Dr. Mustafa Köylü

İstanbul 2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
-------------	---

I. BÖLÜM

DİN HİZMETLERİ VE DİNİ DANIŞMANLIK İLİŞKİSİ	13
---	----

A. Din Hizmetlerinin Geleneksel Hizmet Alanı: İbadethane Merkezli Din Hizmeti.....	15
B. İbadethane Merkezli Din Hizmetlerinden Toplum Merkezli Din Hizmetlerine Dönüşüm: Dinî Danışmanlık ve Dinî Sosyal Çalışma	22
C. Din Hizmetlerinde Yeni Kavramsallaştırmada I. Boyut: Manevi Sosyal Hizmet/Dinî Sosyal Çalışma /Sosyal İlahiyat	24
D. Din Hizmetlerinde Yeni Kavramsallaştırmada II. Boyut: Dinî Danışmanlık	27
E. Sonuç	30

II. BÖLÜM

DİNİ DANIŞMANLIK: TANIMI VE TARİHİ.....	27
A. Temel Kavramlar: Psikolojik Danışma, Din ve Bakım	35
B. Dinî Danışmanlık.....	38
C. Dinî Danışmanlığın Önemi ve Gerekçesi.....	41
D. Dinî Danışmanlığın İngiltere ve Amerika Temelli Tarihçesi.....	43
E. Dinî Danışmanlığın Sorunları.....	46
F. Dinî Danışmanlıkta Dinî Olanın Hermenötik Boyutu.....	48
G. Sonuç.....	49

III. BÖLÜM

KUR'AN VE RUH SAĞLIĞI	55
A. Dünya Hayatı Bir İmtihan Yeridir	56
B. Yaşam ve Ölüm	66
C. Geçim Konusu (Rızık)	69
D. Hayır ve Şerrin İzafi Oluşu	72
E. Allah'ın Gücü, Yardımı ve Dost Oluşu	74
F. Sonuç	76

IV. BÖLÜM

RUH SAĞLIĞI VE DİN	81
A. Din-Bilim İlişkisi	82
B. Ruh Sağlığı ve Din	87
C. Din ve Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İzahı	91
D. Sonuç	97

V. BÖLÜM

DİNİN RUH ve BEDEN SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	101
A. Ruh Sağlığı ve Din	103
1. Depresyon ve Din.....	103
2. İntihar ve Dinî İnanç	106
3. Kaygı ve Din.....	108
4. İyimserlik ve Din.....	108
5. Psikolojik İyi Hâl ve Din	109
B. Beden Sağlığı ve Din.....	110
1. Kanser ve Din	112
2. Ameliyat ve Din.....	113
3. Kalp Hastalıkları ve Din.....	113
4. Fizikî Fonksiyon ve Din	114
5. Sağlıklı Uzun Yaşama ve Din.....	114
C. Uyuşturucu Madde Kullanımı, Alkol ve Din.....	115
D. Sonuç.....	117

VI. BÖLÜM

HASTANELERDE DİNİ DANIŞMANLIK HİZMETLERİ	127
A. Hıristiyan Geleneğinde Hastalara Dinî Bakım	127
B. Hıristiyan Kültüründe Hastanelerde Dinî Rehberlik Hizmetleri	128
C. İslâm Geleneğinde Hastalara Dinî Bakım	132
D. Hastanelerde Dinî Danışmanlık İhtiyacı.....	136

VII. BÖLÜM

BAKIMA MUHTAÇ KİŞİLERE YÖNELİK	
SOSYAL HİZMETLER VE DİNİ DEĞERLER	141
A. Bakıma Muhtaç Kişi ve Bakıma Muhtaçlık.....	142
B. Bakıma Muhtaç Kişilere Hizmet Edenlerin Yaşadıkları Sıkıntı ve Zorluklar	144
C. Bakım Hizmetleriyle İlgili Sıkıntıların Aşılmasında	
Değerlerin Önemi	145
D. Sonuç	151

VIII. BÖLÜM

ÖLÜM EĞİTİMİ	155
A. Çocukların Ölüm Anlayışı	156
B. Ölüm Olayının Çocuklar Üzerine Etkisi.....	163
C. Ölüm Eğitimi.....	166
D. Sonuç	175

IX. BÖLÜM

SOSYAL HİZMETLERDE DİNİ DANIŞMANLIK VE

DİN HİZMETLERİ	179
A. Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurtlarının Tarihi Gelişimi	180
C. Huzurevlerinde Dinî Danışmanlık ve Din Hizmetleri	200

X. BÖLÜM

ENGELLİ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERE YÖNELİK

MANEVİ DESTEK EĞİTİMİ	213
------------------------------------	------------

XI. BÖLÜM

CEZAEVLERİNDE DİN EĞİTİMİ VE DİNİ DANIŞMANLIK.....

241	
A. Cezaevlerinde Din ve Ahlak Bilgisi Dersi Uygulaması	243
B. Mahkûmların Uyumu ve Topluma Kazandırılmasında	
Din Eğitiminin Rolü	254
C. Cezaevlerinde “Din ve Ahlak Bilgisi” Dersine Giren Cezaevi	
Vaizlerinin Mahkûmların Eğitiminde Dikkat Etmeleri	
Gereken Hususlar	256
D. Cezaevlerinde Din Eğitiminin Temel Problemleri.....	260
E. Sonuç	266

XII. BÖLÜM

AİLE İRŞAT VE REHBERLİK BÜROLARINDA DİNİ

DANIŞMANLIK VE DİN HİZMETLERİ	271
A. Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının Amaç ve Görevleri	272
B. Aile İrşat Bürolarıyla İlgili Bazı Bilgiler	273
C. Başvuranların Soru ve Sorunları	275
D. Aile Danışmanlığı ve Rehberliği.....	279
E. Bürolarda Danışmanlık Hizmeti Verenlerin Yeterliliği.....	280

YAZARLAR HAKKINDA	285
--------------------------------	------------

ÖNSÖZ

Ülkemizde cami merkezli ve cami dışında gerçekleştirilen tüm dini etkinlikler “din eğitimi” kavramı altında incelenme ve değerlendirme konusu yapıla gelmiştir. Aslında geleneğimizde irşat, tebliğ, terbiye ve talim gibi farklı kavramlar altında gerçekleştirilen dini etkinlikler bulunmakla birlikte, bu etkinliklerin bilimsel sürecin gelişimine paralel olarak giderek tek bir kavram altında toplanmaya başladığını görmekteyiz. Bu durum ilahiyat fakültelerinin program geliştirmelerine de yansımış ve konu ile ilgili akademik bilgi birikimini oluşturmak fakülteler içindeki “Din Eğitimi Anabilim Dalı”nın görevi haline gelirken lisans düzeyinde bilgi ve beceri sağlama amacını da “Din Eğitimi” isimli ders üstlenmiştir.

Ancak, bu alanda gerçekleştirilen etkinlikler bilimsel sürecin gelişimi ile birlikte farklı bilim alanlarını karşımıza çıkarmaya başlamıştır. Okullarda ve cami içinde gerçekleştirilen eğitim etkinlikleri din eğitimi alanının içinde kalmaya devam etmekle birlikte, özellikle cami çevresinde gerçekleştirilen etkinlikler dini danışmanlık ve dini sosyal çalışma veya manevi sosyal hizmet kavramları ile karşılanan yeni uygulama ve bilim alanlarını karşımıza çıkarmaya başlamaktadır.

Din eğitimi faaliyetlerinin tarihsel çizgide mescit üzerinden başladığı kabul edilir. Hz. Peygamber (as) öncülüğünde gerçekleştirilen mescit merkezli din eğitimi yapılanması, ilerleyen dönemlerle birlikte mescit dışında da etki alanını geliştirmiştir. Hz. Peygamber ve O'nun arkadaşlarının hayatta olduğu bu ilk dönemlerde mescit merkezli eğitim faaliyetleri toplumsal hayatın tamamı üzerinde etkilidir. Daha sonraları din eğitimi faaliyetlerinde mescitle beraber mescit dışında gelişen bağımsız kurumsallaşmalar da gözlenmektedir. Kütüphaneler, evler, saraylar, tekkeler, ribatlar ve medreseler gibi kurumsallaşmalar bu etki genişliğinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Din eğitimi, mescit dışı gelişimini kurumsallaşarak sürdürürken aynı gelişmeye paralel bir kavramsal genişlemeyi gözlemlemek imkânı bulunmamaktadır. Tüm bu geniş alanda sürdürülen etkinlikler, terbiye, irşat, tebliğ gibi sınırlı sayıda kavramla karşılanmaya çalışılmıştır.

Bu sorun, toplumsal yapıdaki hızlı değişim ve iş bölümündeki yoğun farklılaşma sonucunda ortaya çıkan yeni hizmetlerin ifasında daha keskin bir şekil-

de yaşanmaktadır. Günümüz toplumunda farklı kültürel grupların birbirleri ile ilişkileri farklı hizmet alanlarını karşımıza çıkarmaktadır. Kadın, çocuk, devlet koruması altında çocuk, sokakta çalışan çocuk, suçla ilişkili çocuk, şiddete maruz kalan bireyler, yaşlı, hasta, yatarak tedavi gören hasta, yakını hasta olanlar, ceza ve infaz kurumlarında bulunan mahkûmlar, cezasını toplum içinde çeken bireyler bu farklılıklardan bazılarıdır.

Bunlar özel ilişki içinde olunması ve özel hizmet götürülmesi gereken farklı gruplardır. Bu gruplara götürülen hizmetlerin niteliği günden güne de farklılaşmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı' da bu farklı alanları göz önünde bulundurarak başta Adalet Bakanlığı olmak üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve SHÇEK gibi çeşitli kurumlarla işbirliği halinde bu farklı alanlara yönelik din hizmeti üretmeye çalışmaktadır.

Din hizmeti kavramının, meydan okumalara karşı geleneksel kavramlarla anlaşılmaya devam edilmesi bir tercihtir. Bu tercihte din hizmetleri yalnızca geleneksel kavramlar üzerinden üretilmeye devam edilir. Sözü edilen meydan okumalara karşı bu bir seçenektir ve bu seçenek üzerinden devam edildiği zaman da din toplumsal yapı içinde görünür kalmaya devam edecektir. Üretilen din hizmetlerinden kurumsal ve toplumsal memnuniyet de gözlenecektir.

İkinci bir seçenek, toplumsal gelişmelerin ve yapının izin verdiği sürece din hizmetlerinin kendinden hizmet talep eden her alana nüfuz etmesini sağlayıcı uygulamaları geliştirmektir. Nitekim bu ikinci seçeneğin tercihe yakın olduğunu gösterir uygulama örnekleri gözlenmektedir. Müftülükler bünyesinde kurulan aile irşat büroları, vaiz ve vaizelerin cezaevi, yetiştirme yurtları ve sığınma evleri gibi bir takım kurumlara uzanan din hizmeti uygulamaları, Başkanlığın yeni teşkilat yapısı ile karşımıza çıkan din hizmetleri ile ilgili yeni idari birimler, hizmet talebinin yoğunlaştığı alanlara yönelmenin birer göstergesidir.

Üçüncü seçenek ise toplumsal yapıdaki değişimin gerekliliklerini, toplumun "din", "dini kurumsallaşma" ve "din hizmetini yerine getirenler" den beklentilerini, yani toplumsal talebi göz önünde bulundurarak baştan aşağı bir yeniden yapılandırmadır. Yeniden yapılandırmanın başlangıcını ise bilimsel alandaki üretim ve birikimden yararlanarak, din hizmetlerinde yeni bir kavramsallaştırma geliştirme oluşturacaktır. Bu şekilde din hizmetlerinin ilgili olduğu tüm bilimsel disiplinlerle yeniden irtibatı sağlanabilecektir.

Bu amaçla ilahiyat fakültesi programlarına dini danışmanlık ve din hizmetleri isimli bir ders konarak alanda görev yapacak din görevlilerinin toplumsal talebi karşılayacak bilgi ve becerilerle donatılması düşünülmüştür. Elinizdeki çalışma dersin bu hedeflerini gözeterek ve alanda görev alacak İlahiyat Fakültesi öğren-

cileri ve alanda görev yapan din görevlilerimizin ihtiyaç duyduğu bilgi-becerileri kazandırmayı hedeflemektedir. Elbette bu tamamlanmış ve dersin işlevlerini tam olarak karşılayabilecek niteliğe kavuşmuş değildir. Siz öğrencilerimizden ve dersi okutan öğretim elemanlarımızın bize geri dönüşleri ile eksiklikleri tamamlanacak ve ihtiyaçları karşılayabilecek niteliğe kavuşacaktır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasını görüş ve yönlendirmeleriyle sağlayan, alanlarındaki ciddi birikimleri bizlerle paylaşan tüm akademisyenlere teşekkür bizim için bir borçtur. Bu çalışmanın teknik anlamda en güzel bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayan Ensar Yayıncılık çalışanlarına da Hüseyin Kader'in şahsında teşekkür ediyoruz. Katkılarınızla ileriki baskılarda hep birlikte daha mükemmelere ulaşacağımızı düşünüyoruz.

Çaba ve çalışma bizden, başarı ise Allah'tandır.

01.Ekim.2014

Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ
Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ